

THE ROLE OF RELIGIOUS EUPHEMISMS

Oxana Chira, Assist. Prof., PhD, "Alec Russo" State University of Bălți, Chișinău

Abstract: *The richest source of semantic obscene words refers to the human body and its parts, as well as to its physiological functions, particularly, to those which are related to love. Thus, the phenomenon we are interested in, dates in linguistics over two hundred years. Although the selected examples represent "a fairly intimate zone", however, we must say that the component elements of euphemisms or ad hoc euphemisms remain foreign. Divorce, quarrels, private parts, genitals, etc. are constant sources of the origin of euphemisms. Modesty, religious and social prohibitions are the reasons for the use of euphemisms in this domain.*

Keywords: *euphemism, taboo, love, ban, obscene language.*

Cea mai bogată sursă semantică a cuvintelor obscene ține de corpul uman, de părțile componente ale acestuia, precum și de funcțiile lor fiziologice. Lexicul obscen din toate limbile conține unități lexicale care fac referință la sexualitate și la comportamentele sexuale – domeniul direct legat de interdicții și tabuuri¹. Există o legătură strânsă între exprimările lingvare și aceste interdicții și tabuuri: limbajul obscen, având semnificație în situațiile când se utilizează pentru ceea ce este interzis, determină apariția unui mare număr de eufemisme ce țin de decență și pudoare. Cele mai numeroase eufemisme din această sferă sînt de sorginte metaforică, locul doi revenind eufemismelor care au revenind eufemismelor care au drept punct de reper compararea cu un obiect familiar vorbitorilor. După cum se știe, originea termenilor obsceni se pierde, însă Academia Română ne-a lăsat moștenire o lucrare editată în 1942 *Atlasului Lingvistic Român* (II), Volumul I, în care sînt înregistrați „termenii considerați obsceni” acum aproape 75 de ani. Iată doar unele dintre eufemismele de atunci care descriu „organul genital al femeii”: *veseleancă, născutu femeilor, trupu dila femeie, pantă, la muieri dîjos, naștere, unialta muierească, haia, pîntici, puică, mitră, javră, ocară iei, păsărică, poduabă, partea fumeiască di rușîni, vîjoiu, vulfă, urîcunea, srămuta, piraje, pipoașcă, vulvă.*

Deși eufemismele înregistrate în ALR sînt „învechite”, unele sînt recunoscute și utilizate în limbajul actual (*treabă, păsărică, membru etc.*), altele sînt străine generației noi (*ismene, landrău, băbură etc.*). Multe dintre exemplele menționate nu sînt atestate în dicționarele limbii române și ramîn doar în ALR II, de aceea ele devin indescifrabile și arhaice.

¹Menționăm că relațiile intime în căsătorie nu sînt tabuizate de religie, pe cînd cele în afara căsătoriei sînt condamnate de creștinism: să ne amintim de porunca a 7-a („Să nu preacurvești”) sau de eufemismele care au o etimologie biblică („datoria soțului” sau „datoria soției”).

Cu toate că tema dragostei este redată printr-o serie de eufemisme (cum ar fi *pasiune, patimă, amor, simpatie, atracție, admirare, devinerație* etc.), însuși cuvântul *dragoste* este utilizat drept eufemism pentru „sexualitate”.

Nu e nimic surprinzător că, fiind un sentiment complex de afecțiune, legat de atașament pentru cineva, de atracție sexuală puternică față de o persoană, de relații amoroase etc. (a se consulta în acest sens articolele lexicografice ale cuvântului-titlu *dragoste*), câmpul semantic al cuvântului *dragoste* s-a dovedit a fi destul de arborescent, mai ales, în ceea ce privește, nominările eufemistice. Însuși cuvântul *intim* (or acest determinativ este o trăsătură intrinsecă a acestui sentiment) este utilizat frecvent cu funcție eufemistică: *relații intime* pentru „relații sexuale”; *a fi intim cu cineva* pentru „a avea relații sexuale”; *gel pentru zone intime* pentru „gel pentru organele genitale”; *viață intimă* pentru „viață sexuală”; *amic intim* pentru „amant”; *igiена intimă* pentru „igiена genitală”. Eufemismele invocate ne confirmă adevărul că „eufemismele devin cea de-a doua realitate, acceptată ca adevăr faptic de către receptor” [Muscan, 139].

Prezentăm în continuare unele din eufemismele folosite pentru:

„a înșela pe cineva”: *a avea un roman cu X, a petrece o noapte cu cineva, s-a încîlcit cu X, a se culca cu cineva, a avea o aventură, a umbla cu el/ea, a avea un Alfons, a avea un sojiteli, a umbla lela, a umbla na levo, a schimba soțul/soția, a dormi pe pernă străină, a greși, a face dragoste cu altul/alta* etc.;

„amant”: *Romeo, Alfons, mîndru, sponsor, ibovnic, boyfriend, iubițel*: „Am băut singură pe motiv că m-am certat telefonic cu *boyfriend*-ul logodnicul, cum îi place mămică-i să-l numească” (Moraru, Nu mă tentează, p. 46). Pentru „a alunga un amant” se utilizează eufemismul *a înțărca*, iar pentru „a veni la o amantă” se recurge la eufemismul *a parca* care, de altfel, substituie în limbajul actual variantele vechi *a ieși la fîntînă* sau *a sta la răscruce*. În secolul al XX-lea a apărut o formă nouă – *a trăi în păcat* denumită *concubinaj*, în care „amantul” e numit *concubin*. Acest fenomen este interzis de doctrinele religioase și de moralitatea socială, de aceea „concubinajul” și „concubinul” pot fi considerate eufemisme. Menționăm totodată că „sfera sexualității umane a avut, de-a lungul istoriei, un caracter dilematic, oscilînd între un pol al sacrului și unul al impurului” [Seiciuc, 116];

„a se certa”, „ceartă”: *a face vîlvă, a se lua în colț, a se pune în pizmă, a se împunge cu vorba, a căuta cuvinte tari, a lua la ștangă, a schimba cuvinte tari, a-și înmoda vorbele, a sări*

cu gura, a trăi ca pisica cu câinele, a strica pacea, a prelucra, a scoate la tablă, a ține ora clasei, a se lua în bețe, a se lua în coarne, a intra în fabrica cuiva, a fi în cîră cu cineva, a-i fi cald cu dinții în gură, panaramă, divergență, arțag, gîlceavă, schimb de replici, dispută, neînțelegere, zîzanie, ciocnire, dezbinare, opoziție etc.: „Opoziția soției, care nu citise pe Volney, este violent sancționată” (Simionescu, 178); „Replici acide între Miron Cozma și fosta soție” (www.acasatv.ro, 13.03.2015).

„a divorța”: *a desface căsătoria, a abandona familia, a destrăma familia, a părăsi familia, a anula căsătoria, a fi în proces, a trece procesul, a se separa, a-și obține/ recăpăta libertatea, a dispărea din familie, a renunța la familie de dragul cuiva, a rupe căruța/ ambasada:* „După aproape trei ani de căsnicie, aceasta ne-a declarat că atât ea cât și soțul ei au decis de comun acord să rupă căsătoria” (www.kankan.md, 12.03.2015). Eufemismele din sfera dragostei vin în contradicție cu cele din sfera divorțului: după cum se știe, dragostea oferă nu numai cea mai mare bucurie, dar și cea mai mare tristețe. Totodată, ținem să remarcăm că eufemismele sînt utilizate în acest domeniu pentru a nu leza drepturile, a nu discrimina pe cineva în societate sau a nu intimida o persoană trecută prin această experiență;

„prostituată”: *femeie ușuratică, femeie cu moravuri ușoare, femeie imorală, femeie stricată, pițipoancă, femeie văzută, femeie întrebată, femeie publică, femeie de stradă, femeie de centură, libelulă, pupăză, producătoare, materialistă, cea mai veche profesie, damă, cocotă, damă de companie, bună de fund, gospodină, bună poamă, hărnicuță, lucrează cu „peredocul” (calc rusesc) nu cu capul, darnică, activistă, fierbinte de fund, femeia „noastră”, femeia echipei de fotbal, boarfă, tiristă, traseistă, Regina porno, borduristă.* Dăm în continuare unele exemple de eufemisme pentru „cea mai veche profesie”, formate *ad-hoc*: „N-am ajuns să fac trotuarul” (Partole, 87); „Oricum, cu toate că nu putuse scăpa în acest răstimp de cîteva păruieli, învățătoarea flăcăilor și prietena de cîteva clipe a bărbaților continua să-și practice meseriile cu tragere de inimă spre mulțumirea unora și invidia altora” (Busuioc, 15); „Prinse a scrie frazele anoste cu roșu direct pe albul varului pereților dinspre drum al unor case sărăcicioase, ce aparțineau celor care se considerau a nu fi în rînd cu lumea, sau ale unor *femeiuști cu reputația dubioasă*, unele dintre care comiseseră copii din flori” (Butnaru, 217); „Am posedat și *femei neortodoxe*, mi-a spus într-o seară, m-au făcut dependent de plăceri perverse” (Moraru, 48); „Nici el nu se miră tare cînd văzu în față ruina unei femei cîndva frumoase, care practicase în tinerețe meseria de *profesionistă* în cel mai famat cartier al Odesei” (Busuioc, 144); „În afară de vestita Crucea de Piatră, *fetițele dulci* din București se mai găseau pe Calea Griviței, Brezoianul, Gara de Nord, iar cei cu pretenții își

găseau plăcerea, la niște prețuri pe măsură” (www.dcnews.ro 16 iulie 2012); „Cert este că *prestatoarea de servicii sexuale*, cum este considerată Cruduța în dosarul Marta, era numită de clienții săi *Premianta*, fiindcă avea note maxime la oral” (*Academia Cațavencu*, 21 iulie 2012, 4). Deseori se omite, în genere, cuvântul „prostituată” și se explică rolul pe care îl îndeplinește: *lucrează în schimb de noapte, lucrează pe centură, desfășoară activitate la traseu, lucrează la casa de toleranță/club de noapte/bar* etc. În anunțurile de angajare nu se folosește cuvântul „prostituată”, fiind substituit prin eufemismele *callgirl, fotomodel, dansatoare, maseză*: „Angajează tinere între 18-30 pentru Anglia, Italia, Germania cu contract de muncă pentru meseriile *dansatoare, damă de companie, masuare* cu sau fără experiență, câștig foarte atractiv 2000-3000 euro pe lună” (www.anunturi.md, 10.08.2012); „Poți găsi numeroase *chelnerițe în baruri* care sînt și *dansatoare* și oferă și servicii sexuale în schimbul banilor. Ca și în Thailanda, *escortele* pot fi găsite în barurile din Filipine și, din acest motiv, Filipine este una din destinațiile pentru turism sexual de top. Fetele poartă tricouri cu un semn *bargirl*, ceea ce înseamnă că sînt periodic testate pentru HIV și alte boli cu transmitere sexuală. *Lucrătorii sexuali* își așteaptă de obicei clienții în vitrine, cafenele și alte locuri publice” (www.stirishowbiz.ro, 03.03.2012);

„curvar”/ „prostituat”: *doritor de femei, gagicar, ușuratic, nesperios, crai, cuceritor, om seducător, armăsar, fustangiu, muieratic, muierar, muieros, muierelnic, muieraș, a avea slăbiciuni la femeie, căutător de perle, corditor* etc.: „Dragul meu, cît ai să umbli din femeie în femeie, te întreb, că viața-i scurtă și ce va rămîne după tine, ai?” (Moraru, 53); „Era un armăsar din cei de prăsilă” (Partole, 93); „Am găsit manuscrisul cărții pe care o ții în mână iubite cititor, printre hârtiile străbunicului meu, un bonvivant și un fustangiu de notorietate în tinerețile lui” (Cheianu, p. 6);

„prezervativ”: *umbrelă, căciulă, teacă, acoperiș* (care determină procesul de „acoperire”); *cauciuc, latex, gumă, balon, balonaș* (care determină „materia”), *capîșon, ciorap, căciuliță, cămașă, scufiță, fluturaș* (care determină „forma”), *protex, durex, trojan* (care numesc „firma de producție”). Cele din urmă sînt utilizate indiferent de la ce firmă producătoare sînt de tipul: „Ai un *protex* cu tine”? În acest enunț eufemismul *protex* devine hiperonim pentru orice tip de „prezervativ”;

Eufemismele din această categorie „act sexual” fac referință la diverse cîmpuri asociative legate de:

„dragoste”: *a face dragoste, a se iubi, a se odihni împreună, a face amor, a dezmierda, a ispiti, a se ocupa cu ceva frumos, a trăi împreună;*

„pat”: *a se culca, a dormi împreună, a se tăvăli în pat, a petrece o noapte în pat, a face datoria în patul conjugal, a se întinde, a se odihni puțin în pat, a face ceva în pat, a cădea în patul cuiva, a trece testul patului, a fi în stare aristocratică în pat;*

„natură”: *a se duce în păpușoi, a se duce în fîn, a se duce cu el în pod, a ara ogorul, a brazda, a se culca (cu cineva) în paie, a tencui scorbura, a da porumbul cu unt, a lustrui ciomagul, a naviga în strîmtoarea Dardanele, a lustrui ciomagu, a se duce la pădure;*

„animal”: *a scăpa calul la apa, a lăsa ratonul la veverița, a dresa maimuța, a duce mielul la căldură, a parca delfinul, a se juca cu rățușca, a mîngîia șopîrla, a zgudui lapții cuiva, a sufoca pestele, a alerta cocoșul, a frigezi puiul, a demara-n tromba, a dezmierda păsărica, a alerta cocoșul;*

„culinărie”: *a unge gogoșa cu glazura, a da ca în oala cu sarmale, a subția smîntîna, a pune salamul în traistă, a bate untul, a cobî fasolea;*

„gospodărie”: *a curăța debaraua, a cobori moșul în beci, a înfunda burlanul, a curăța burlanul, a dărîma cotețul, a pune pe foc, a băga găleata în fîntînă;*

Cele mai frecvente expresii verbale care substituie „actul sexual” sînt alcătuite prin intermediul expresiilor în componenta cărora intră următoarele verbe *a băga, a face, a da, a trage*.

Foarte bogat este stratul eufemistic ce se referă la organele genitale. E o trăsătură caracteristică nu numai pentru limba română, caracteristică nu numai pentru limba română, dar și pentru alte limbi. De exemplu, R. W. Holder enumeră în dicționarul său *The Faber Dictionary of Euphemism* în jur de 170 de eufemisme pentru organele genitale masculine și 110 eufemisme pentru organele genitale feminine. De obicei, aceste eufemisme fac aluzie la formă și, din acest motiv, sînt ușor descifrabile. Pentru „organul genital masculin” se utilizează următoarele eufemisme:

a) eufemisme ce fac parte din aria semantică a *culinăriei*: *banană, știulete, castravete, morcov, crenvușcă, cabanos, cîrnaț, salam, morcov, țuchine;*

b) eufemisme ce denumesc *instrumente muzicale*, în special, de suflat: *fluier, trompetă, saxofon, clarnet, flaut cu gușă, flautul fermecat;*

c) eufemisme ce denumesc *instrumente casnice* (gospodărie): *instrument, unealtă, șurub, furtun, ciocan, fus, sculă, bici, melesteu*;

d) eufemisme ce denumesc *animale* sau unele organe ale animalelor: *cocoșel, cocoș, coco, păsărel, piton, cuc, calul balan, coadă, trompă, șarpe, cioc*;

Există și un număr impunător de eufemisme *ad-hoc*: „Mari lepre și noi își *cu tunu-ntre picioare*” (Cheianu, 62); „*I-am îmbrăcat băiețandruului său cămașa de noapte*” (Moraru, 48); „*Ia uitați-vă, oameni buni, ce melesteu are!*” (Busuioc, 9); „*Limba perfect moldovenească a Marcelei îi demonstrează glumețului meu*” (Cheianu, 230); „*Curva îi zări în sfârșit mădularul care-o uimise pe muierea de la judecată*” (Busuioc, 17); „*Chestia asta răzvrătită între picioare*” (Cheianu, 178); „*N-ai grijă, strumentul își găsește drumulețul fără lampă...*” (Busuioc, 74) etc.

Pentru „organul genital feminin” se utilizează următoarele eufemisme:

a) eufemisme ce provin din domeniul *culinar*: *păstaie, perjă, prună, piersicuță, roșie (pătălăgică), scoică, căpșună, piersic, piciană (biscuit)*;

b) eufemisme ce denumesc *flori*: *margaretă, crizantemă, floarea-soarelui, ghiocel, corcodușă, mușețel* (Volceanov, 302);

c) eufemisme ce denumesc *animale*: *pupăză, pisicuță, păsărică, pupăză, vrăbiuță, căpușă, maimuță, rîndunică, pisică, mioriță, moluscă, veveriță*;

d) eufemisme ce substituie termeni din *gospodărie*: *fîntînă, tarabă, crăpăturică, găurică, vizuină, văgăună*;

e) eufemismele ocazionale: *zîmbet vertical², caisă spintecată, peșteră de Corali* (www.revista-romantic.ro, 25. 07.2012), *pussy, scoică, ghindă, buzdrună* (www.123urban.ro, 12.02.2015) etc.

Eufemismele generalizate atît pentru organul masculin, cît și feminin sînt:

a) *mîndrie*: „Uneori le-aș suci pînă la refuz bărbaților mîndria, ca pe un robinet” (Partole, 92);

b) *rușinea*: „În consecință, cînd îmi făceam apariția de pe undeva de la joacă și dădeam peste el, tata se clătina mai întîi de atîta surpriză, după care dădea să-și ascundă rușinea cu mîna” (Cheianu, 11);

²Denumire argotică (slang anglosaxon) pentru evidențierea vulvei prin separarea labiilor mari datorită hainelor strâmte (jeans, haine lycra, lenjerie sub dimensionată)
<http://www.123urban.ro/showTerm.htm?term=vulva>

c) *socoteală*: „Iar unul dintre funcționari și-a scos din pantaloni socoteala” (<http://www.curierulnational.ro/print/3807>);

d) *organ*: „Prietenă mea înmărmurită cu ochii pe organul meu...și acesta descurajat la rîndul lui” (Cheianu, 63) etc.

În urma analizei exemplurilor de mai sus, putem constata că substituirea se produce prin:

a) *ambiguitate*: cuvîntul obscen este substituit fie printr-un cuvînt asemănător acustic, fie prin expresie sau afirmație lipsită de precizie, fie printr-un cuvînt neutru nemarcat stilistic: „Chicotind, îmi spune că sub aripa fluturelui se află ceva pentru bărbați, ceva care se poartă în acel loc atunci cînd se face amor” (*Dilema veche*, 19/25 noiembrie 2009, 5); „Flăcăul era atît de tomnatic, încît își strîngea mereu cureaua... Ca să nu-i cază frunza...” (Tarlapan, 166);

b) *echivalente* (seriile de eufemisme bazate pe sinonimie): acest procedeu constă în oferirea unor posibilități de a selecta în comunicare eufemismul potrivit stilului și discursului: *terci mistic* pentru „spermă”: „Prin urmare, din acest terci mistic se iscă copiii, îmi spusei” (Cheianu, p. 63); *prietenă* pentru „amantă”: „Păi ce n-are voie și el să petreacă ca-ntr-o băieți chiar dacă are «prietenă»?” (*Academia Cațavencu*, 2-8 septembrie 2009, 15);

c) *perifrază*. Deseori, se recurge la înlocuirea unui nume de noțiune, obiect sau persoană printr-o secvență de cuvinte, locuțiuni etc.: „Pentru *cîteva clipe de fericire trupească* acestea au muncit ca sclavele săptămîni întregi” (Dabija, 194); „Personajele principale sînt o mamă cu probleme financiare și fiica ei de 12 ani cu *naturale probleme hormonale*” (*Academia Cațavencu*, 26 martie 2009, 15).

d) *eufemisme zero*. Nu de puține ori, punctele de suspensie (în scris) sau pauzele (oral) pot îndeplini funcție eufemistică: „Domnișoarele erau dornice de discuții fine și eu mă gîndeam că ele poartă sub fuste aceleași ... (mă jenez să reproduc denumirea populară a organului respectiv!) ca și eroinele lui Turgheniev” (Busuioc, 18); „Mare scofală că v-ați pupat! Exclamă el, nici măcar nu ai...” (Cheianu, 61);

e) *cuvinte străine*: < eng. *one-night-stand* pentru „sex de o noapte cu un necunoscut”; eng. *F-bomb* pentru „cea mai comună înjurătură «fuck»” (<http://stirile.rol.ro>, 23.05.2013); eng. *call-girl* pentru „prostituată convocată telefonic”; fr. *putana* pentru „prostituată”; *a se duce na levo* < rus. *ходить налево* pentru „a înșela” etc.;

Putem afirma faptul că sexualitatea rămîne singurul tabu autentic, care în pofida faptului că societatea se modernizează, eufemismele din acest domeniu cuprind un număr mare de termeni, printre care multe sînt lipsite de viață, imediat ce devin cunoscute și provoacă disconfort în comunicare. Se cere să constatăm că obscenitatea nu este individuală, ci

colectivă, și chiar prescrisă de către cultură și societate. Amintim și de faptul că, „dacă din discursul în care se vorbește despre sex de scos eufemismele, atunci vor rămîne două posibilități: să vorbești despre aceasta fie prin termeni medicali sau vulgari” [Epstein, 56].

Bibliografie

- Busuioc A., *Hronicul Găinarilor*, Chișinău, Prut Internațional, 2006.
- Butnaru L., *Copii la ruși*, București, Iddea europeană, 2008.
- Cheianu C., *Sex & Perestroika*, Chișinău, Editura Cartier, 2009.
- Dabija N., *Tema pentru acasă*, Iași, Princeps Edit, 2009.
- Epstein J., *Sex and euphemism*, in Enright, D. J. (Ed.) *Fair of Speech: the uses of euphemism*. Oxford: Oxford University Press, 1985.
- Holder R. W., *Oxford Dictionary of Euphemisms*, Oxford University Press, 2003.
- Moraru A., *Nu mă tentează*, Chișinău, Editura Cartier, 2011.
- Muscan M., *Eufemismul politic*, Ovidius University Annals of Philology, volume XV, p. 129-141, 2004 (www.univ-ovidius.ro/litere/Anale/Fisiere).
- Partole C., *Viața unei nopți de vară sau Totentanz* (Jurnalul unei menajere), Chișinău, Editura Pontos, 2009.
- Seiciuc L., *Unalt fel de a nu spune: Eufemism și disfemism în limbile romanice*, Suceava, Editura Universității „Stefan cel Mare”, 2011.
- Simionescu Mircea Horia, *Bibliografia generală*, Liternet, 2004.
- Tarlapan E., *Bezna n-are orizont...*, Cluj-Napoca, Casa de Editură DOKIA, 2013
- Volceanov G., *Dicționar de argou și expresii familiare ale limbii române*, București, Niculescu, 2007.
- Academia Cațavencu*. Săptămînal de moravuri grele, România.
- Dilema Veche*. Revistă de opinie și cultură, România.